

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat USLU

**TÜRKİYE'DE HÜKÛMET SİSTEMİ TARTIŞMALARI
VE CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÛMET SİSTEMİNDE
YASAMA VE YÜRÛTME ORGANLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİLER**

Dr. Öğr. Üyesi Üyesi Ferhat USLU

Nuh Naci Yazgan Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Anayasa Hukuku Anabilim Dalı

Öğretim Üyesi

**TÜRKİYE'DE HÜKÛMET
SİSTEMİ TARTIŞMALARI
VE CUMHURBAŞKANLIĞI
HÜKÛMET SİSTEMİNDE
YASAMA VE YÜRÛTME
ORGANLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİLER**

Gözden Geçirilmiş

4. Baskı

FİLİZ KİTABEVİ

İstanbul – 2024

Mayıs 2024
Dr. Öğr. Üyesi Ferhat USLU
**Türkiye’de Hükûmet Sistemi Tartışmaları ve
Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sisteminde
Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler**
ISBN: 978-975-368-980-9

Dördüncü Baskı: Mayıs, 2024

Üçüncü Baskı: Ekim, 2023

İkinci Baskı: Ağustos, 2022

Birinci Baskı: Mart, 2022

BASKI - CİLT

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaacı Sertifika Numarası: 48596

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)

Vefa-Fatih/İSTANBUL

Tel: (212) 527 0 718, (850) 441 0 359

Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com

bilgi@filizkitabevi.com

Yayınca Sertifika Numarası: 48596

Copyright© Bu kitabın Türkiye’deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.’ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

Bu kitabı yaklaşık 65 yıldır ülkemizin üzerinde karabulutlar gibi dolaşan parlamenter hükûmet sisteminin terkedilerek başkanlık hükûmet sisteminin bir türü ve demokratik hükûmet sistemlerinden olan “Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi”nin benimsenmesine katkıda bulunanlara adıyorum.

Hukuk iyi ve adil olanın sanatıdır.

Ius est ars boni et aequi.

Hukukçularla başlayalım... Bunlar, Sisyphos* gibi, kan ter içinde dağın tepesine çıkardıkları kaya aşağı yuvarlandıkça, tekrar yukarı çıkarırlar... Binlerce kanunu yorumlarken, zannedersin ki bunların mesleği dünyanın en zor sanatı. Kendilerine hayranlıkları, hiçbir ölümlüde görülmez.

Desiderius Erasmus

---

* “Sisyphos (Yunanca Σίσυφος; İngilizce: Sisyphus), Yunan Mitolojisinde, Yeraltı Dünyasında sonsuza kadar büyük bir kayayı bir tepenin en yüksek noktasına dek yuvarlamaya mahkûm edilmiş bir kraldır. Sisyphos ismi geleneksel olarak sophos (bilge) sözcüğüyle ilişkilendirilir; fakat bu ilişkilendirme bazı etimolojik problemler içermektedir. Aiolos’un oğlu, Korint kralı Sisyphos tanrı-ırmak Asopos’a, kızı Aigina’nın Zeus tarafından kaçırılmış olduğunu söyleyerek Zeus’u ele vermesine karşılık kalesi içinde bir pınarın akıtılmasını sağlar.

Bu hainlik Zeus’un öfkesine neden olur. Zeus ona ölüm meleği Thanatos’u gönderir. Sisyphos, Thanatos’u zincire vurur; onu özgürlüğüne kavuşturmak için Zeus müdahale etmek zorunda kalır. Ölüler Ülkesine götürülen Sisyphos kaderine katlanmak istemez. Kendisine cenaze töreni yapmamasını karısından ölmeden önce istemiştir. Törensizliği hoş karşılamayan Hades, dinsiz karısını cezalandırması için Sisyphos’un yeryüzüne dönme önerisini kabul eder... Sisyphos daha yıllarca yeryüzünde yaşayacaktır.

Nihayet, gerçek ölümünde cezalandırılır. Ölüler Ülkesi tanrıları onu sonsuza dek taş yuvarlamaya mahkûm ederler; hedefe her yaklaştıkça taş yine aşağıya düşer.” Vikipedi, “Sisifos”, (Online) <https://tr.wikipedia.org/wiki/Sisifos>, 21/09/2020.

DÖRDÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ

İlk baskısı 31/03/2022'de; ikinci baskısı 31/08/2022'de; üçüncü başkası 25/10/2023'te gerçekleştirilen “**Türkiye’de Hükûmet Sistemi Tartışmaları ve Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sisteminde Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler**” isimli bu kitabın kısa sürede tükenmesi üzerine, dördüncü baskısını yapmak gerekmiştir.

Bilindiği gibi ülkemizde, 09/07/2018 tarihinden itibaren parlamenter hükûmet sistemi terkedilerek başkanlık hükûmet sisteminin bir türü ve demokratik hükûmet sistemlerinden olan “**Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi**”ne geçilmiştir. Başkanlık hükûmet sisteminin diğer uygulamalarıyla karşılaştırıldığında çeşitli farklılıklara sahip olan “**Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi**”, henüz çok yeni bir hükûmet sistemidir. Durum böyle olunca sistemde kurumsallaşmanın sağlanabilmesi ve uygulamaların istikrar kazanabilmesi için, sistemin belirli bir süreye (en az 15/20 yıla ya da 3/4 döneme) ihtiyacı bulunmaktadır. Ayrıca sistem teorik olarak kurgulanırken öngörülemeyen kimi eksikliklerin ve sistemin aksayan yönlerinin belirlenmesi ve gerekli değişiklik önerilerinin ortaya konulabilmesi için de uygulamaların belirli bir süre gözlenmesi gerekmektedir.

Bu kitabın yazılmasında, “**Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi**”nin daha iyi anlaşılması, sistemin olumlu ve olumsuz yönlerine dikkati çekilerek ve karşılaştırmalı hükûmet sistemleriyle ilgili bilgi verilerek, sisteme yönelik çekince ve eleştirilerin karşılanması amaçlanmıştır.

Kitapta yeni hükûmet sisteminde yasama ve yürütme organları arasındaki ilişkiler yanında önceki anayasalarımızdaki (1876 Kânûn-i Esâsî, 1961 Anayasası ile 21/01/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanun’la yapılan Anayasa değişikliklerinden önceki düzenlemeler bakımından 1982 Anayasası’nda) yasama ve yürütme organları arasındaki ilişkilerin düzenlenme biçimi de anlatım konusu yapılmıştır. Ayrıca Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı,

Federal Almanya Cumhuriyeti ve Amerika Birleşik Devletleri hükûmet sistemi uygulamalarında yasama ve yürütme organları arasındaki ilişkiler, kitabın konusuyla bağlantılı olduğu derinlikte ve ölçüde ele alınmaya çalışılmıştır.

Kitabın yayına hazırlanması ve basılmasıyla ilgili olarak başta Filiz Kitabevi sorumlusu Oğuzhan ORUÇ olmak üzere, Kitabevinin diğer çalışanlarına teşekkür ederim. Okuyucu için yararlı olması dileğiyle...

Dr. Öğr. Üyesi Ferhat USLU

Mayıs 2024

İÇİNDEKİLER

DÖRDÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ	XI
İÇİNDEKİLER.....	XIII
KISALTMALAR	XXVII
TABLolar LİSTESİ.....	XXXV
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YASAMA VE YÜRÜTME ORGANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLERE GENEL BAKIŞ VE BAZI HÜKÛMET SİSTEMİ UYGULAMALARI

I. GENEL OLARAK.....	23
II. KUVVETLER ARASINDAKİ İLİŞKİLERE GÖRE HÜ- KÛMET SİSTEMLERİ	28
A. Parlamenter Hükûmet Sistemi	34
1. Genel Olarak	40
2. Parlamenter Hükûmet Sisteminin Birleşik Krallık Uygulaması (Westminster Sistemi ya da Çoğunluk- çu Sistem) ve Yasama ile Yürütme Organları Arasın- daki İlişkiler.....	52
a) Parlamento: Lordlar Kamarası ve Avam Kamara- sı	68
(1) Lordlar Kamarası (House of Lords)	69

İçindekiler

---

(2) Avam Kamarası (House of Commons)	71
b) Yürütme Organı: Kral/Kraliçe ve Kabine	77
(1) Kral/Kraliçe (The Crown)	77
(2) Kabine (Cabinet): Başbakan ve Bakanlar	82
(a) Gölge Kabine (Shadow Cabinet).....	86
c) Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler	87
(1) Kanun Yapım Sürecinde Yürütme Organının Etkisi	87
(2) Devlet Başkanının Kanunları Veto Yetkisi .	90
(3) Devlet Başkanının Avam Kamarası'nı Fesih Yetkisi.....	92
(4) Prorogation.....	94
(5) İkincil Kanunlar ya da İkincil Yasama Biçimleri	95
(6) Karşı İmza Kuralı.....	98
(7) Parlamento'nun Yürütme Organını Denetleme Araçları	99
(a) Güven Oylaması/Güvensizlik Oylaması	100
(b) Yazılı ve Sözlü Soru.....	101
(c) Görüşmeler.....	103
(d) Komisyonlar ya da Komiteler.....	104
3. Parlamenter Hükûmet Sisteminin Federal Almanya Cumhuriyeti Uygulaması ve Yasama ile Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler	108
a) Yasama Organı: Federal Meclis (Bundestag) ve Federal Konsey (Bundesrat).....	109

İçindekiler

---

b) Yürütme Organı: Federal Cumhurbaşkanı ve Federal Bakanlar Kurulu.....	120
(1) Federal Cumhurbaşkanı (Bundespräsident)	121
(2) Federal Bakanlar Kurulu (Bundesregierung): Federal Başbakan (Şansölye) ve Federal Bakanlar.....	130
c) Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler.....	136
(1) Kanun Yapım Sürecinde Yürütme Organının Etkisi.....	137
(2) Cumhurbaşkanı'nın Kanunları Veto Yetkisi	139
(3) Cumhurbaşkanı'nın Federal Meclis'i Fesih Yetkisi	141
(4) Kanun Hükmünde Kararnameler.....	141
(5) Zorunlu ya da İvedi Yasama Durumu.....	144
(6) Karşı İmza Kuralı	145
(7) Parlamentonun Yürütme Organını Denetleme Araçları.....	147
(a) Soru.....	148
(b) Fesih Tehdidi Altında Güven Oylaması	151
(c) Kurucu ya da Yapıcı Güvensizlik Oyu.....	152
(d) Araştırma Komisyonları	153
(e) Komisyonlar	154
B. Başkanlık Hükûmet Sistemi.....	158
1. Genel Olarak	158

İçindekiler

---

2. Başkanlık Hükûmet Sisteminin Amerika Birleşik Devletleri Uygulaması ve Yasama ile Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler 168
  - a) Yasama Organı: Kongre (Congress) 174
    - (1) Temsilciler Meclisi (House of Representatives)..... 176
    - (2) Senato (Senate)..... 179
  - b) Yürütme Organı: Başkan (President) 181
    - (1) Başkan Yardımcısı (Vice President) 192
    - (2) 1789-2024 Yılları Arasında Görev Yapan Başkanlar ve Başkan Yardımcıları..... 194
  - c) Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler.....205
    - (1) Kanun Yapım Sürecinde Yürütme Organının Etkisi 207
    - (2) Başkan'ın Kanunları Veto Yetkisi 210
      - (a) 30/04/1789 ile 25/01/2024 Tarihleri Arasında Görev Yapan Amerika Birleşik Devletleri Başkanları ve Veto Ettikleri Kanun Sayıları 211
    - (3) Başkanlık Kararnameleri (Executive Orders) 216
      - (a) 30/04/1789 ile 12/04/2024 Tarihleri Arasında Görev Yapan Amerika Birleşik Devletleri Başkanları ve İmzaladıkları Başkanlık Kararnameleri..... 221
    - (4) Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi (The Supreme Court of the United States)..... 227
    - (5) Bütçe Sürecinde Kongre ve Başkan..... 230

İçindekiler

(6) Senato'nun Bazı Atamaları Onaylama Yetkisi	234
(7) Suçlandırma Mekanizması (Impeachment)	238
(a) 1799 ile 2024 Yılları Arasında Gerçekleştirilen Impeachment Yargılamalarının Sonuçları	242
C. Yarı Başkanlık Hükûmet Sistemi	245

İKİNCİ BÖLÜM

PARLAMENTER HÜKÛMET SİSTEMİNİN TÜRKİYE UYGULAMALARINA GENEL BAKIŞ

I. GENEL OLARAK.....	269
II. 1876 KÂNÛN-I ESÂSÎ'DE 22/08/1909 TARİHLİ ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ SONRASI DÖNEM	301
A. Yasama Organı: Heyet-i Umûmî ya da Meclis-i Umûmî.....	309
1. Heyet-i Meb'ûsan ya da Meclis-i Meb'ûsan.....	311
2. Heyet-i A'yân ya da Meclis-i A'yân	318
B. Yürütme Organı: Pâdişâh ve Heyet-i Vükelâ ya da Meclis-i Vükelâ	320
1. Pâdişâh.....	321
2. Heyet-i Vükelâ ya da Meclis-i Vükelâ.....	326
a) II. Meşrutiyet Dönemi'nde Görev Yapan Hükûmetler.....	329
C. Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler	333

İçindekiler

1. Pâdişâhın Kanunları Veto Yetkisi	333
2. Pâdişâhın Heyet-i Meb'ûsan'ı Fesih Yetkisi	335
3. Kânûn-ı Muvakkatler ya da Geçici Kanunlar.....	337
4. Nizâmnâmeler ya da Tüzükler.....	340
5. Yasama Organının Yürütme Organını Denetleme Araçları	343
a) Soru ya da Sual.....	343
b) Güven Oylaması ve Gensoru ya da İstîzâh	345
c) Meclis Araştırması ya da Heyet-i Tahkîkîye ...	347
d) Meclis Soruşturması.....	349
e) Genel Görüşme.....	350
III. 1921 VE 1924 TEŞKİLÂT-I ESÂSİYYE KÂNÛNLARI DÖNEMİ.....	353
IV. 1961 ANAYASASI DÖNEMİ.....	367
A. Genel Olarak	371
B. Yasama Organı: Türkiye Büyük Millet Meclisi	373
1. Millet Meclisi.....	374
2. Cumhuriyet Senatosu	375
C. Yürütme Organı: Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu	376
1. Cumhurbaşkanı	377
2. Bakanlar Kurulu: Başbakan ve Bakanlar.....	384
3. "Karşı İmza Kuralı" ve Cumhurbaşkanı'nın Siyasi Sorumsuzluğu	386
D. Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler	387

İçindekiler

1. Cumhurbaşkanı'nın Kanunları Bir Daha Görüşül- mek Üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Geri Gönderme Yetkisi.....	391
2. Cumhurbaşkanı'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi Seçimlerinin Yenilenmesine Karar Verme Yetkisi	395
3. Kanun Hükmünde Kararnameler.....	397
4. Yasama Organının Yürütme Organını Denetleme ve Bilgi Edinme Araçları.....	400
a) Soru	400
b) Genel Görüşme	402
c) Meclis Araştırması	404
d) Meclis Soruşturması.....	406
e) Güven Oylaması.....	408
f) Gensoru.....	410
E. 27/05/1960 ile 12/09/1980 Tarihleri Arasında Görev Yapan Hükümetler ve Cumhurbaşkanı.....	412
F. 1961 Anayasası Döneminde Görev Yapan Koalisyon ve Azınlık Hükümetleri.....	416
V. 1982 ANAYASASI'NIN İLK HALİ.....	418
A. Genel Olarak.....	422
B. Yasama Organı: Türkiye Büyük Millet Meclisi.....	426
1. 23/04/1920 ile 02/06/2023 Tarihleri arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Üye Tam Sayısındaki Deği- şiklikler.....	438
C. Yürütme Organı: Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu	441
1. Cumhurbaşkanı.....	443
2. Bakanlar Kurulu: Başbakan ve Bakanlar	454

İçindekiler

3. Karşı İmza Kuralı ve Cumhurbaşkanı'nın Siyasi Sorumsuzluğu.....	464
D. Hükûmet Sistemi: "Rasyonelleştirilmiş ya da Aklileştirilmiş Parlamenter Hükûmet Sistemi"	470
E. Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler	479
1. Cumhurbaşkanı'nın Kanunları Bir Daha Görüşülme Üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Geri Gönderme Yetkisi	480
2. Cumhurbaşkanı'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi Seçimlerinin Yenilenmesine Karar Verme Yetkisi	484
3. Kanun Hükmünde Kararnameler	486
4. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Bilgi Edinme ve Denetleme Araçları.....	496
a) Soru	497
b) Güven Oylaması	499
c) Gensoru	502
d) Meclis Soruşturması.....	505
VI. 31/05/2007 TARİHLİ ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ SONRASI DÖNEM	509
A. Genel Olarak	510
B. Anayasa Değişikliği Sürecine Kısa Bir Bakış	515
C. Hükûmet Sisteminde Değişiklik Oldu Mu?	527
VII. 12/09/1980 TARİHLİ ASKERİ DARBE'DEN CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÛMET SİSTEMİNE GEÇİLİNCEYE KADAR GÖREV YAPAN HÜKÛMETLER VE CUMHURBAŞKANLARI.....	541
VIII. 1982 ANAYASASI DÖNEMİNDE GÖREV YAPAN KOALİSYON VE AZINLIK HÜKÛMETLERİ	546

İçindekiler

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÛMET SİSTEMİNDE YASAMA VE YÜRÛTME ORGANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER

I. 21/01/2017 TARİHLİ ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ SONRASI DÖNEM.....	551
A. Genel Olarak.....	562
B. Yasama Organı: Türkiye Büyük Millet Meclisi.....	579
1. Milletvekillerinin Seçimi	590
2. Milletvekillerinin Hukuki Statüsü.....	601
3. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin İç Yapısı.....	605
a) Başkanlık Divanı	605
b) Danışma Kurulu.....	607
c) İhtisas Komisyonları.....	608
d) Siyasi Parti Grupları	611
4. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Görev ve Yetkileri	612
C. Yürütme Organı: Cumhurbaşkanı.....	615
1. Seçimi	620
2. Göreve Başlaması ve Görevinin Sona Ermesi.....	630
3. Görev ve Yetkileri	635
4. Siyasi ve Hukuki Sorumluluğu.....	639
5. Düzenleyici İşlemleri	641
a) Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri	642
b) Cumhurbaşkanlığı Yönetmelikleri	659
c) Cumhurbaşkanlığı Kararları	662

İçindekiler

---

d) Adsız Düzenleyici İşlemler	665
6. Kabinenin Diğer Üyeleri: Cumhurbaşkanı Yardımcıları ve Bakanlar.....	667
a) Cumhurbaşkanı Yardımcıları 667	
(1) Cumhurbaşkanı Yardımcısı Atanabilmek İçin Gerekli Şartlar	669
(2) Cumhurbaşkanı Yardımcılarının Görev ve Yetkileri.....	670
(3) Cumhurbaşkanı Yardımcılarının Sorumluluğu	671
b) Bakanlar	672
(1) Bakan Atanabilmek İçin Gerekli Şartlar....	677
(2) Bakanların Görev ve Yetkileri.....	678
(3) Bakanların Sorumluluğu	679
(4) Bakan Yardımcıları.....	681
(5) Bakanlıklar.....	682
7. Politika Kurulları	684
8. Cumhurbaşkanlığı Ofisleri.....	687
9. Bağlı Kurum ve Kuruluşlar.....	688
10. Parlamenter Hükûmet Sistemi Uygulaması Döneminde Cumhurbaşkanlığı Görevini Yerine Getirenler, Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi Uygulaması Dönemindeki Cumhurbaşkanı Seçimlerinde Aday Olabilir Mi?	689
D. Yasama ve Yürütme Organları Arasındaki İlişkiler ve Kimi Etkileşim Araçları	717
1. Kanun Yapım Sürecinde Yürütme Organının Etkisi	718

İçindekiler

---

2. Cumhurbaşkanı'nın "Kanunları Veto Yetkisi"	722
3. Cumhurbaşkanı'nın "Seçimlerin Yenilenmesine Karar Verme Yetkisi"	726
4. Cumhurbaşkanı'nın Cezai Sorumluluğu	734
5. Cumhurbaşkanı Yardımcılarının ve Bakanların Cezai Sorumlulukları ve Yargılanmaları	742
6. Cumhurbaşkanı Seçimi ile Milletvekili Genel Seçiminin Aynı Tarihte Yapılması	746
7. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Bilgi Edinme ve Denetleme Araçları	751
a) Yazılı Soru	754
b) Kanun Tekliflerinin Görüşülmesi Sırasında Soru ve Cevap İşlemi	757
c) Genel Görüşme	758
d) Meclis Araştırması	761
e) Meclis Soruşturması	764
E. Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi ile Parlamenter Hükûmet Sisteminin Türkiye Cumhuriyeti Uygulamasının Karşılaştırılması	768
F. Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sisteminin, Başkanlık Hükûmet Sisteminin Amerika Birleşik Devletleri Uygulaması ve Yarı Başkanlık Hükûmet Sisteminin Fransız Cumhuriyeti Uygulaması ile Karşılaştırılması	770
II. ARA DEĞERLENDİRME	776

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÛMET SİSTEMİNDE
YASAMA VE YÜRÛTME ORGANLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİLER BAKIMINDAN ÇIKABİLECEK SORUNLAR
VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ İLE BAZI TARTIŞMALAR

I. GENEL OLARAK.....	797
II. CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÛMET SİSTEMİNDE YA- SAMA VE YÜRÛTME ORGANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLERLE İLGİLİ KİMİ SORUNLAR VE TARTIŞ- MALAR	799
A. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin "Bütçe Hakkı"nın Zayıflatılması Tartışmaları.....	800
B. "Tarafsız ve Partili Cumhurbaşkanı" Tartışmaları .	823
C. "Çift ya da Çifte Meşruiyet" İddiası.....	834
D. "Seçimlerin Yenilenmesine Karar Verme Yetkisi" Bakımından Cumhurbaşkanı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Arasındaki Denge(sizlik).....	841
E. Delegasyoncu Demokrasi Tartışmaları ve Cumhurbaş- kanlığı Kararnameleri	849
F. Cumhurbaşkanı'nın Atama Yetkileri	861
G. "Cumhurbaşkanı'nın Sorumluluğu" Tartışmaları..	872
H. Otoriterizm ve Kuvvetler Birliği Tartışmaları.....	877
İ. Parlamenter Hükûmet Sistemine Dönüş ve Bu Siste- min Rasyonelleştirilmesi Önerileri	894
1. "Kurucu ya da Yapıcı Güvensizlik Oyu" Kurumu	905
2. Alternatif ya da Aralıklı Başkanlık Sistemi.....	908
III. NELER YAPILABİLİR?	911

İçindekiler

A. Milletvekillerinin Seçildikleri Bölgedeki Seçmenlerle Daha Yakın İlişki İçerisinde Bulunmaları Sağlanabilir.....	915
B. Siyasi Partilerde Değişimi Teşvik Edici Düzenlemeler Yapılabilir.....	919
C. Kamu Denetçiliği Kurumu Güçlendirilebilir ve Kurumun Etkinliği Artırılabilir	922
D. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'yla İlgili Kimi Değişiklikler Yapılabilir	929
E. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Denetim Mekanizmaları Güçlendirilebilir	934
F. Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulları ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyonları Arasında Etkileşim Sağlanabilir	937
G. Kamu Siyasalarının Belirlenmesinde Halk Oylaması Usulü Benimsenebilir	938
1. "Halkın Vetosu" Kurumu Kabul Edilebilir.....	941
2. Seçmene "Kanun Teklifi Sunma Hakkı" Verilebilir	943
3. Seçmene "Geri Çağırma Hakkı" Verilebilir	945
4. E-Demokrasi Uygulamaları ve Dijitalleşme Yaygınlaştırılabilir	949
H. Hâkimler ve Savcılar Kurulu Güçlendirilebilir	952
İ. Anayasa Yargısıyla İlgili Reform Yapılabilir	959
J. Cumhurbaşkanlığı Karameleriyle İlgili Tereddütler Giderilebilir	969
K. Cumhurbaşkanı Seçimi ile Birlikte Cumhurbaşkanı Yardımcısı Seçimi de Yapılabilir	979

İçindekiler

SONUÇ	985
KAYNAKLAR.....	1017
ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI	1133
YAZARIN ÖZGEÇMİŞİ VE YAYINLARI	1137
KAVRAMLAR DİZİNİ.....	1177

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
A.e.	Aynı Eser/Aynı Yer
A.g.e.	Adı Geçen Eser
A.g.m.	Adı Geçen Makale
AK PARTİ	Adalet ve Kalkınma Partisi
APHS	Aklileştirilmiş Parlamenter Hükûmet Sistemi
Art.	Article/Madde
AYMKD	Anayasa Mahkemesi Kararları Dergisi
Any.	Anayasa
ANAP	Anavatan Partisi
AP	Adalet Partisi
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBF	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
AÜSBFY	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları
AYM	Anayasa Mahkemesi
B	Birleşim
BETAM	Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi
BHS	Başkanlık Hükûmet Sistemi
Bkz.	Bakınız
BK	Birleşik Krallık/Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı
BMM	Büyük Millet Meclisi
BN	Başvuru Numarası
CBK	Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
CGP	Cumhuriyetçi Güven Partisi

Kısaltmalar

CHF	Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CHS	Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi
CK	Cumhurbaşkanlığı Kararları
CKMP	Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
CMP	Cumhuriyetçi Millet Partisi
CS	Cumhuriyet Senatosu
CY	Cumhurbaşkanlığı Yönetmelikleri
Çev.	Çeviren/Çevirenler
D	Dönem
Der.	Derleyen
DEÜHFD	Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
DEM PARTİ	Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi
DEVA	Demokrasi ve Atılım Partisi
DM	Danışma Meclisi
Dn.	Dipnot
DP	Demokrat Parti
DSP	Demokratik Sol Parti
DTP	Demokratik Toplum Partisi
DYP	Doğru Yol Partisi
E	Esas Sayısı
Ed.	Editör/Editörler/Yayına Hazırlayan/Yayına Hazırlayanlar
Ed. by	Editör/Yayına Hazırlayan
Eds. by	Editörler/Yayına Hazırlayanlar
ESHİD	Eşit Haklar İçin İzleme Derneği

Kısaltmalar

FAC	Federal Almanya Cumhuriyeti
FC	Fransız Cumhuriyeti
EÜHFD	Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
FİYHB	Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi/ Bildirgesi/Beyannamesi
Gazi ÜHFD	Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GPHS	Güçlendirilmiş Parlamenter Hükûmet Sistemi
GÜHFD	Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HA	Heyet-i A'yân, Meclis-i A'yân
HEDEP	Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi
HF	Halk Fırkası
Haz.	Yayına Hazırlayan/Yayına Hazırlayanlar
HFSAD	Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi Dergisi
HM	Heyet-i Meb'ûsan, Meclis-i Meb'ûsan
HP	Hürriyet Partisi
HSK	Hâkimler ve Savcılar Kurulu
HSYK	Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu
HU	Heyet-i Umûmî, Meclis-i Umûmî
HÜDA PAR	Hür Dava Partisi
HV	Heyet-i Vükelâ, Meclis-i Vükelâ
Iss.	Issue/Sayı
İçt.	İçtüzük/İçtüzüğü
İHAM	İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi
İHAS	İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi
İK	İspanya Krallığı
İKÜY	İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları
İT	İttihat ve Terakkî

Kısaltmalar

İTC	İttihat ve Terakkî Cemiyeti
İVH	İcra Vekilleri Heyeti
İÜHFM	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İÜHFY	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları
K	Karar Sayısı
Karş.	Karşılaştırınız
KDK	Kamu Denetçiliği Kurumu
KE	Kānûn-ı Esâsî
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KM	Kurucu Meclis
KT	Karar Tarihi
LEE	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
md.	Madde
MBK	Milli Birlik Komitesi
MC	Milliyetçi Cephe
MDP	Milliyetçi Demokrasi Partisi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MGK	Milli Güvenlik Konseyi
MGKu.	Milli Güvenlik Kurulu
MGS	Milletvekili Genel Seçimi
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
MHS	Meclis Hükûmeti Sistemi
MİT	Millî İstihbarat Teşkilâtı
MM	Millet Meclisi
MP	Millet Partisi
MSP	Milli Selamet Partisi

Kısaltmalar

MÜHFHAD	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
No.	Numara
O	Oturum
OHAL	Olağanüstü Hal
p.	Page/Sayfa
par.	Paragraf
para.	Paragraph/Paragraf
pp.	Pages Part/Sayfa Arası/Sayfa Sayısı
PACE	Parliamentary Assembly of the Council of Europe
PHS	Parlamenter Hükûmet Sistemi
RF	Rusya Federasyonu
RG	Resmî Gazete
RP	Refah Partisi
RPHS	Rasyonelleştirilmiş Parlamenter Hükûmet Sistemi
s.	Sayfa
ss.	Sayfa Sayısı/Sayfa Arası
S	Sayı
SAADET	Saadet Partisi
SS	Sıra Sayısı
SBE	Sosyal Bilimler Enstitüsü
SCOTUS	The Supreme Court of the United States/Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi
SCOTUK	The Supreme Court of the United Kingdom/Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi
SDÜHFD	Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk

Kısaltmalar

	Fakültesi Dergisi
SHP	Sosyaldemokrat Halkçı Parti
SI	Statutory Instruments
SPK	Siyasi Partiler Kanunu
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SÜHFD	Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T	Tarih
TAAD	Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TEK	Teşkilât-ı Esâsiyye Kânûnı
TEPAV	Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TESEV	Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
TKP	Türkiye Köylü Partisi
TKH	Türkiye Komünist Hareketi
TM	Temsilciler Meclisi
TODAİE	Türkiye ve Ortadođu Amme İdaresi Enstitüsü
Trans. by	Çeviren/Çevirenler
TV	Takvîm-i Vekâyi
TY	Baskı Tarihi Yok
v.	Versus/Karşı
Vol.	Volume/Cilt
Y	Yıl
YBHS	Yarı Başkanlık Hükûmet Sistemi
YBHD	Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi
Y.D.	Yasama Dönemi
YEŞİL SOL PARTİ	Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi

Kısaltmalar

YHGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YKY	Yapı Kredi Yayınları
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
YTP	Yeni Türkiye Partisi
Yy	Yayın Yeri Yok
YY	Yasama Yılı

Kısaltmalar
